

DE „EERLIJKHEIDSROEP” VAN ONZEN TIJD

I EDERE TIJD HEEFT ZOO 'N WACHTWOORD.

In het tijdperk der liberale overheersching in de vorige eeuw was het „kennis.” Als je 't kind maar knap maakte, dan was je er. Want alleen domme menschen waren slecht. Een knap mensch, die veel wist, was van zelf goed. En daarom moesten er maar veel scholen gebouwd worden — scholen voor intellectueele dressuur wel te verstaan — dan zouden de gevangenissen van zelf verbodig worden.

Een ander wachtwoord uit dien tijd was „weldenkend.” Alle „weldenkende menschen” vonden dit of dat — oordeelden zus of zoo. En met dat oordeel der „weldenkenden” was de zaak dan uitgemaakt.

„Beschaving” en „braafheid” zijn zulke wachtwoorden geweest, verstoven op den wind der tijden — met hun uitvindere en aanhangers.

Later, in 't begin onzer eeuw, hebben we 't dwepen met den vrede gehad. Dien moesten we bovenal najagen. Daar moest het kind toe opgevoed worden. Dan zou er nooit meer oorlog komen, en alle menschen en alle volken zouden in storeloozen vrede als broeders van één groot gezin op den aardbodem wonen.

Toen is de oorlog, de groote Europeesche oorlog, gekomen, en heeft met zijn verschrikkingen ook dat vredes-ideaal vermorzeld.

Nu eens heet het: „Geef mij het kind en ik heb de toekomst,” en de eeuw wordt „de eeuw van het kind” genoemd. Dan weer is het: „We moeten beginnen bij de moeders.” En de eeuw wordt de eeuw van de vrouw genoemd.

Zoo heeft iedere tijd zijn wachtwoord, en iedere tijd-geest zijn roep.

Wie goed luistert, hoort, dat thans vooral op *eerlijkheid* de nadruk wordt gelegd.

We hebben zoolang geloopt in 't harnas van conventie.

We zitten met 'n erfenis van „vormen” van 't voorgeslacht, waar wij ons niet meer in thuis gevoelen.

Voor de jeugd rebelleert tegenwoordig tegen den dwang der dressuur.

Liefst wil ze heelemaal geen vormen meer in acht nemen.

Als je niet meent, wat je zegt of schrijft, dan huichel je maar.

Eerlijk moet je zijn, en doen wat je gevoel je ingeeft.

Heb je lust iemand 'n bezoek te gaan brengen, dan moet je 't doen. Dan is 't gezellig en aardig. Maar heb je er geen lust in, dan moet je 't laten. Anders wordt het stijf en vervelend.

Bedanken voor iets, dat je gekregen hebt? Ja, als je 't mooi vindt, en dan nog als je er zin in hebt. Anders laat je 't maar. Je moet vóór alle dingen „eerlijk” zijn. Precies zeggen wat je vindt. Precies doen en laten wat je wilt. Want dat is *eerlijk*.

Als je nou maar zóó leeft, dan hoef je nooit te huichelen. Dan geef je je net zoo als je bent. Dan ben je wáár. Dan ben je eerlijk.

Wie, die met de tegenwoordige jeugd omgaat, stuit niet op die soort mentaliteit?

Op 't ongemanierde, grove en zelfzuchtige, dat met den mooien naam van „eerlijkheid” wordt goedgepraat?

O, 't is zoo makkelijk, dat alles maar „eerlijk” te noemen. Want dan lijkt het iets moois, terwijl het feitelijk iets leelijks is.

Dit leelijke, dat we uitsluitend rekenen met ons *eigen* gevoel, niet met 't gevoel van een ander; uitsluitend met ons *eigen* genoegen, en er niet aan denken, hoe we een *ander* genoegen kunnen doen.

Al zijn er vormen, die verouderd zijn, en die we, als niet meer hoorend bij onzen tijd, prijsgeven, toch kan een saamleving van zondige menschen niet bestaan zonder vormen.

Door het zondige in ons, begrijpen we elkaar niet heelemaal goed, en botsen onze zielen tegen elkaar, doen we elkaar telkens pijn en hinder, zonder het te bedoelen of te weten.

Daardoor wordt telkens het evenwicht tusschen mensch en mensch verstoord. En nu komt de vorm, de goede manieren, dat evenwicht herstellen.

B.v.: per ongeluk stoot ik tegen iemands voet. Daardoor ontstaat onmiddellijk 'n stoornis in de verhouding tusschen mij en dien persoon. Ik heb hem hinder aangedaan.

Zeg ik nu dadelijk: *Pardon!* — dan is die hinder weggenomen en 't evenwicht hersteld.

Een ander voorbeeld. Er is een maaltijd. Eén persoon komt niet. De anderen beginnen maar vast. Daar komt die persoon nog binnen; over en weer is hinder, verstoord evenwicht.

Zegt nu de binnengekomene: „'t Spijt me, dat ik laat ben, maar 'k ben opgehouden door dit of dat,” en krijgt hij dan ten antwoord: „Als je maar niet kwalijk neemt, dat we vast begonnen zijn” — dan is 't verstoorde evenwicht weer in orde, en de maaltijd verloopt verder, alsof er niets gebeurd was.

Terwijl als zoo'n laatkomer maar gaat zitten en niets zegt (b.v. omdat hij dat „eerlijker” vindt, hij „voelt” er niets voor, zijn excuses te maken,) dan blijft het verstoorde evenwicht hangen, en drukt den maaltijd.

Dat is het, wat ongemanierde menschen doen: ze brengen voortdurend stoornis in het evenwicht der verhoudingen te weeg, en nemen die stoornis niet weg. Ze blijft hangen in de atmosfeer, en hindert de goede verhouding onderling.

Maar ten slotte zijn dit nog maar uiterlijkheden. Al berust het gebrek aan vormen en manieren op de leelijke ondeugd, die zelfzucht heet. En al moet die ondeugd in Gods kracht bestreden ook in onzen dagelijkschen omgang met hen, die onze naasten zijn.

Maar veel erger is het, dat die z.g. „eerlijkheid” van onzen tijd zich stelt niet alleen tegen vormen en manieren en conventie, die tenslotte menschenwerk zijn — maar ook tegen de wetten en geboden, die Gods werk zijn.

En hieraan vooral herkennen wij het boos karakter van die z.g. „eerlijkheid.”

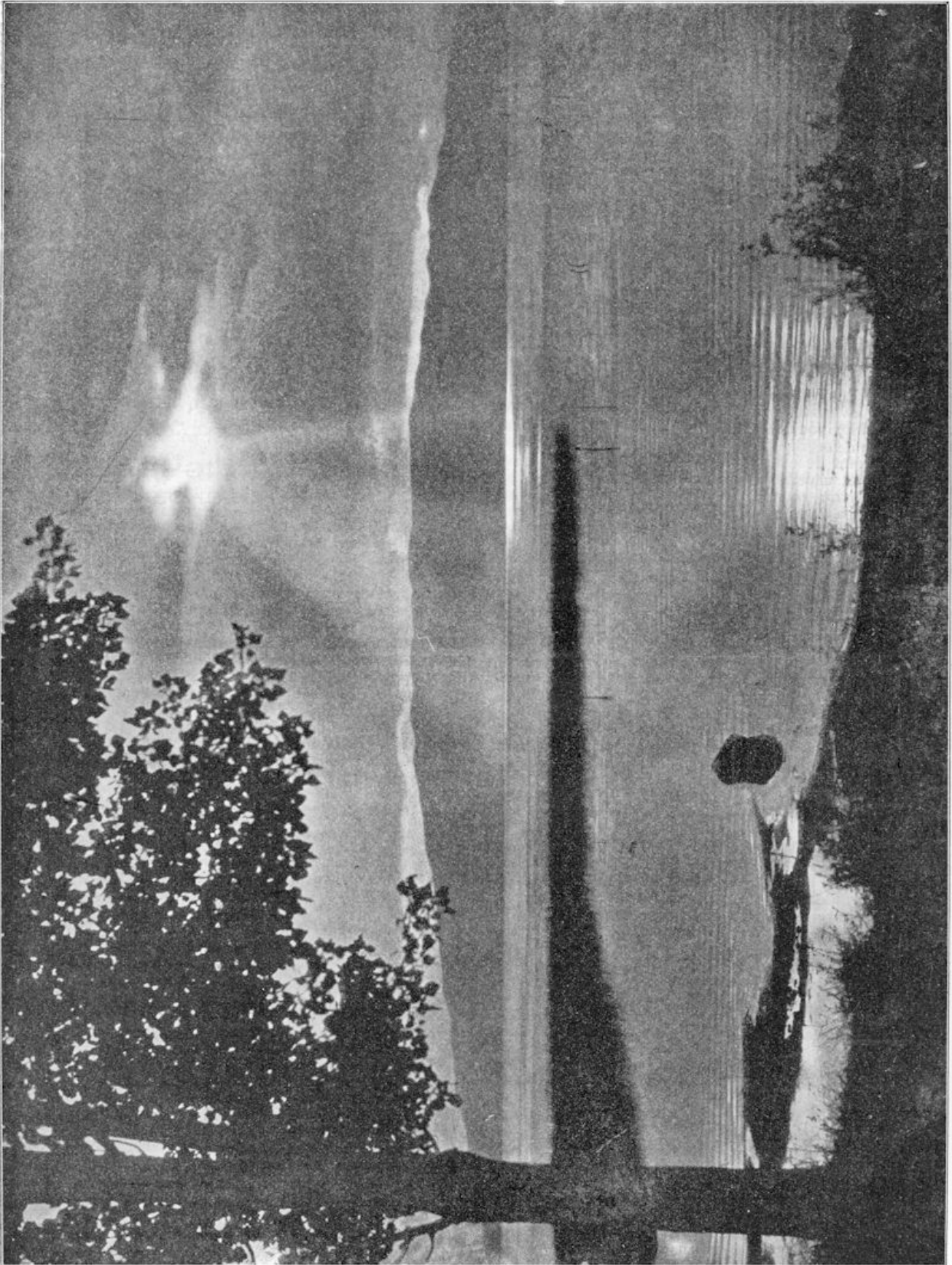
Want buigen voor gezag; gehoorzamen aan voorschriften, die wij niet begrijpen; 't wordt al als „oneerlijkheid” gebrandmerkt in onzen tijd. Die „eerlijkheid” kant zich eerst tegen instellingen van menschen, tegen vormen en manieren, tegen leiding van ouderen, tegen 't gezag van vader en moeder, tegen alle gezag. En dan staat de „eerlijke,” „vrije” mensch óp tegen het gezag Gods en tegen Zijn heilige geboden. Want als je echt „eerlijk” bent, zeg je wat je zelf vindt; en doe je, wat je zelf wilt. Ook b.v. ten opzichte van heilige en teedere verbintenissen als vriendschap en verloving en huwelijk. Ook in die verhoudingen moet de „eerlijke” mensch van onzen tijd zich „uitleven,” niet langer slaaf van voorschriften zijn. Voorschriften, die doode resten zijn van vroegere opvattingen, toen de mensch nog „slaaf” was, en banden en boeien noodig had, om als slaaf onder slaven te leven.

Ja, dat „zich uitleven,” dat weet wat tegenwoordig! Dat is ook al een van de machtwoorden van onzen tijd. Je moet je zelf zijn, je moet je uitleven!

En dan vraag ik altijd: Wat leef je uit? Je ouden mensch, met al zijn verdorvenheid? Of je nieuwen mensch, die in Christus geschapen is tot goede werken?

We moeten als Christenen zoo oppassen, dat we zulke machtwoorden niet gedachteloos overnemen, maar ze toetsen aan de groote normen voor ons geestelijk en zedelijk leven, die God ons in Zijn Woord geopenbaard heeft.

Het deed mij daarom zoo'n genoegen, in de *Reformirte Schweizer Zeitung*, het blad van Pastor R. Grob te Zürich, een ingezonden stuk te vinden van iemand, die zich tegen den z.g. „eerlijheidsroep” van onzen tijd te weer stelt.



.... Het licht zal zeker dagen....

Ik doe het hier vertaald volgen:

De opvoeding tot leugen

(Aan een van de vele moderne menschen.)

Gij laat er u veel op voorstaan, dat gij uw kinderen opvoedt tot waarheid en eerlijkheid. En toen het bleek, dat uw gesprekken over uw paedagogiek mij, verouderd mensch, niet overtuigd hadden, hebt gij mij door een brief tot andere gedachten willen brengen. Maar mijn antwoord moet altijd weer hetzelfde luiden: Gij voedt uw kinderen niet op tot eerlijkheid, maar tot leugen.

Gij spreekt er altijd over, dat de mensch zich zelf trouw moet blijven. Daarom mag iemand, die eerlijk tegenover zichzelf wil zijn, beloften, die onwaar geworden zijn, niet langer houden. Wanneer men elkander in het huwelijk niet begrijpt, dan moet men eerlijkheidshalve zulk een onware verhouding verbreken. Wanneer men in vriendschap elkander niet meer begrijpt, dan moet men evenzoo uit eerlijkheid tegenover zichzelf een scheid-brief schrijven. Wanneer een kind zich niet vereenigen kan met hetgeen de predikant zegt, dan moet het liever de catechisatie niet meer bezoeken, dan te huichelen, alsof het de levensbeschouwing van den predikant overnemen kon. Met voorliefde zegt gij: Liever een radikale breuk dan een vergrijp tegen de eerlijkheid.

Wat beteekent deze radikale breuk? Waarmede rekent gij? Alleen met u zelf. Gij zijt een individualist. Gij hebt den maatstaf van zedelijk handelen in u zelf. En dat noemt gij eerlijk. Ik noem het trouweloos, trouweloos tegenover God en Zijn eeuwige geboden, en trouweloos tegenover de menschen. Uw eerlijkheid is een ijdele leugen en zelfbedrog, al noemt ge het met nog zulk een mooi aller-modernst woord. Uw eerlijkheid is bloedig verraad.

Gij belooft huwelijksrouw aan een vrouw, met de gedachte: Wanneer ik mij dan niet meer begrepen gevoel, dan wordt de onwaar geworden verbintenis verbroken. Juist zooals de trambestuurder zonder gewetensbezwaar twee wagens loskoppelt. Gij noemt dit: een onware verhouding verbreken. Wat is hier onwaar? De verhouding of uw trouw, die gij slechts beloofd hebt met de gedachte ze weer te kunnen verbreken? Of misschien gij zelf?

Gij biedt iemand uw vriendschap aan, die argeloos wordt aangenomen. Zijt gij het op een punt met hem oneens, dan speelt ge de rol van tragische persoonlijkheid, die 'n moeilijken weg bewandelt, en zendt hem een hoogst indrukwekkende mededeeling van verbreking der vriendschap thuis. Alweer om een onware verhouding te verbreken. Zeg mij met de hand op het hart: Wat is hier onwaar? Is niet de op zijn eerlijkheid pratgaande, moderne mensch, die alleen om zichzelf denkt, zonder zijn innerlijke verleugening in het gezicht der eeuwige waarheid Gods in te zien, de belichaamde, scheefgetrokken, kromme leugengestalte?

En nu vergiftigt gij ook nog uw kinderen en leerlingen met uw opvoeding tot eerlijkheid. Bovendien houdt gij u zelf voor iemand, die het menschdom gelukkig maakt, het menschdom, dat reeds lang tevergeefs gewacht had, totdat gij met uw „waarheid” komen zoudt.

Uw kinderen en uw leerlingen leeren op de catechisatie, dat de mensch van nature een leugenaar is, en dat de waarheid alleen in God te vinden is, die ze ons in Christus geschonken heeft. Zijn zij het met deze boodschap niet eens, dan moeten zij de religie in de natuur zoeken. Zij moeten net zulke individualisten worden als gij ook zijt. Zij moeten geen spanning meer kunnen verdragen. Zij moeten niet meer aangegrepen worden door de eeuwige trouw van God, maar zij moeten het leugenbeeld der individualiseerende trouw in hun hart opbouwen.

Als uw opvoeding tot eerlijkheid ons geheele volk doordringt, dan zullen wij weldra meer echtscheidingen te boeken hebben dan Amerika aangeeft. Dan zal iedere echtscheiding als eerlijkheid en iedere roekeloosheid als waarheid beschouwd worden. Want als de

maatstaf der eeuwigheid gebroken wordt, en de mensch alles naar eigen maatstaf meet, krijgen wij ongelijke maten en gewichten, ook voor het zedelijk leven.

Wij hebben tegenwoordig deze opvoeding tot leugen en tot verweekelijking niet noodig. Wij hebben noodig een geslacht van ijzer en staal, dat leeft uit de onvoorwaardelijke, onbepaalde trouw van onzen God, uit de genade van het verbond, dat gesloten is om nimmermeer te worden verbroken.

Een woord uit ons hart gegrepen.

Zoo zien we denzelfden strijd in Holland als in Zwitserland.

Dezelfde wanbegrippen vallen de eeuwenoude veste van ons Christelijk geloof, en onze Christelijke traditie aan, hier en ginds.

En met dezelfde wapenen wordt de aanval afgeslagen.

Want de aanval is één, en de verdediging is één.

De aanval van den geest uit den afgrond, die, zij het ook in de gestalte van een engel des lichts, het Christelijk Europa ten verderve wil voeren. En de verdediging door het trouw belijden van de Christelijke grondslagen van heel ons leven, van Gods eeuwige waarheden, die over den geest der duisternis kunnen en zullen zegevieren.

H. S. S. K.

WETENSWAARDIGHEDEN

DE SCHRIJFHANDSCHOEN

Zouden we binnenkort de schrijfmachine overal aan kant zetten en gebruik gaan maken van den rubber schrijfhandschoen, waar een Amerikaansch blad melding van maakt?

In plaats van aan hefboomen, die door het neerdrukken van de toetsen tegen het blad papier geslagen worden, zijn de letterteekens hierbij aan de vingers bevestigd, de meest voorkomende aan de toppen, de andere meer naar binnen of aan de nagels. Door het sluiten van de hand drukt men de letterteekens tegen een soort stempelkussentje in de handpalm, waardoor ze met inkt bevochtigd worden. Een lint is dus niet noodig.

Of deze „handige” schrijfmachine ook handig in 't gebruik zal zijn? We zouden er niet graag voor instaan, om nog niet eens te spreken van het dansend schrift, dat er zeker het resultaat van zal zijn. Nog even wachten dus met koopen, lezers!

NAVORSCHER



LICHT ZONDER SCHADUW

Een Fransche firma heeft een lamp uitgevonden, die in 't geheel geen schaduw werpt, en dus van zeer veel nut is bij chirurgische operaties en bij fijn gra-verwerk en dergelijke. In deze lamp worden de lichtstralen zoozeer verstrooid, dat er geen scherp lichtpunt bestaat, maar een lichtgevend oppervlak. Toch wordt het licht, zooals het plaatje aangeeft, op een betrekkelijk kleine ruimte geconcentreerd.

NAVORSCHER

VRAAG: Een architect krijgt de opdracht een huis te bouwen met ramen aan vier zijden, welke echter alle op het Zuiden moeten uitzien. Hoe moet hij dit aanleggen?

ANTWOORD: Hij moet het huis op de Noordpool zetten.

PANTODAPUS